

Helt anderledes forholdet det sig med Arbeiderpartiregjeringen. Den er, så utrolig det enn heres kommet til det resultat at de demte "ordførere" har rett at her tidens grenseløse vanstyre, med dens forsømmelser og verdiforødelser i virkeligheten har belydd en mer eller mindre sterk fremgang i velstand og økonomisk bæreevne for kommunene. En fremgang av det omfang og den art at det berettiger Staten til ganske kraftig å beskaffe dem! Det er ut fra det nye utakretet en avgift til staten

verdenskongress gjør sig sterkt gjeldende. Ringen av keit nasjon har tilnærmet seg en så tallrik representasjon som det er sitt preg på kongressen. De er så vitale som de er med sinent innpakningsmot og sitt folks evne til å grekke problemene. Og så har de også, mens det har kostet finner de franske ofre å få noen representanter avsted, er det for de amerikanske organisasjonene en ordinerer post på representasjonskonten.

dig op, for dollars kan man få alt. Og amerikanerne finner alt billig er er meget kjøpelysne. Det er bare forferdelig beklagelig at den utøkte samling norsk husflid på kongressens utstilling ikke kan nytte chansen. Mens vi europeere, ja vi er i godt selskap, det er en trøst — vrir oss over en konsertbillett til 15 kroner og er lett forarget når kongressens Quicklunches til rimelige priser på Krasnapolsky viser sig å være dårlig plukk-luk og inntet mer til 5 kroner, så distrahører ikke slike bagateller en jan-

gnistret så mangen gang omkapp med hennes dypliggende sine, har president i så mange år der inntar nu den amerikanske taklighet sin plass, vederbeilig, netern og forretningsmessig, førsteklassen amerikansk akreddersom istede for Mrs. Watts kardinalnignende kjortel. Det skal være et gentleman's agreement at hovedkontor og ordførende blir i London, men det er slutt med imperiet, dominions er blitt selvstendige. Nye ledere og en ny tid, hvad vil den bringe oss?

september gift 70 pres tilleg til gjeldende priser, men fra 8. til 21. faller tillegget til 20 øre og fra 22. september faller det helt bort igjen. Som ventet blev tilførselene av sau og lam i første uken av september meget stor — Oslo hadde således i alt 9708 sau og lam tilført. Men uken etter var det totalt omslag, sauen forsvant igjen og Oslo hadde f. eks. bare 1338 skroetter å operere med. Slik var det også i de fleste andre distrikter over Ost- og Sørlandet og i Rogaland. GRØNNSAKER OG FRUKT Tilførselene av grønnsaker begynner

grunn av tørken i Sør-Norge at det lite tyttebar her og de profesjonelle plukkere finner det ikke lønnsomt å dra til skogs i år. I Trondelag er det bra med tyttebeier, men man kan ber inntrykk av at ikke så lite går utenom den vanlige omsetning. Også i Nord-Norge var det ikke her. Ellers delen, tross i at det er et almindelig godt berrår både av multer, blåbær og tyttebeier. MELKETILFØRSELEN Det ser ut som at tilførselene av melk foreløbig ikke skal gå særlig meget lenger ned. I allfall melder

Da Kongen blev tvunget over grensen i april 1940.

Og opholdt seg på svensk jord i en halv time.

101975

Halvdan Koht: Frå skanse til skanse. Minne frå krigsmånedene i Noreg. Tiden Fortlag.

Professor, tidligere utenriksminister Halvdan Koht er en mann som ikke ligger på lætsiden tross han nærmer sig 75 år. Han lar stadig vekke herer fra sig. Han har naturligvis også adekkelig å si — han er jo BHM skanseleiet angrepet for sitt fellesyn og sin feilvurdering i uken som gikk forut for 8. april 1940. Han har svart på mesteparten av den kritikken. Men nu er han ute med en ny publikasjon. Av lettere art. Han forteller om kongens og regjeringens flukt — fra skanse til skanse — inn til de måtte forlate landet 7. juni 1940. Koht forlot det riktignok adekkelig far, idet han og stateråd Ljungberg fulgte med kryseeren «Devonshire» til England, etter at den hadde landsøkt Kongen og regjeringens øvrige medlemmer i Tromsø. Hans oppgave da var å utvirke mer alliert hjelp og skaffe sig rede på de alliertes krigsplaner. Han vendte imidlertid tilbake til Tromsø etter denne sin overstelelse og nærmest mislykkede misjon. Av boken vises det at Koht heller ikke lå på lætsiden under regjeringens flukt og ophold her i landet. Sent og tidlig er han på ferd. Han er ikke be-

Au chefredaktør Harald Topp Adresseavisen.

re utenriksminister, men også propagandeminister. Han er det også som i kringkastingen fra tid til annen taler på regjeringens vegne og han er det som forfatter regjeringens utkast til det norske folk. Men boken begynner allerede med 8. april og forteller om en grenseløst optatt utenriksminister. Den dagen var det så vidt hans excellense, utenriksministeren, fikk slengt litt mat i sig — uttrykket står ikke egentlig godt til titelen, men uttrykket er Koht. At det under slike forhold også vil bli lite øvnt er forståelig nok, men leseren går ikke trett som utenriksministeren av disse mange søvnløse netter, som forfatteren stadig nevner og endog legger sammen til en helt umenneskelig påkjønning.

I et forord sier Koht at boken ikke er historien om den norske regjering de to måneder krigen stod på i Norge. Nei, en historiker som Koht bør vel være den første til ikke å anerkjenne dette som historie. For utkastet ble forekommer både her og der. Således forteller han om den anerkjente faren det skulde være forbundet med hans

reise fra Otta til Lillehammer 17. april for å tale i kringkastingen — for denne byen var nok no under stadig bombing av tyskerne. Men han reiste og talte i kringkastingen, omes bombene småll over hele byen.

Det var tappert gjort! Men hvorfor gjøre situasjonen mer dramatisk enn den virkelig var? Anmelderen opholdt sig i Lillehammer umiddelbare nærhet på nevnte tidspunkt, men var ikke vidne til noe luftbombardement av Lillehammer. Der blev overhodet ikke sluppet en bombe over byen under hele krigen — heller ikke over Hamar — heller ikke over Gjøvik så det er nok grunn til å spørre, fra hvilken by Koht egentlig talte i kringkastingen.

Nei, dette er altså ikke historie. Men det er mange og interessante bidrag til krigens karakteristikk og til regjeringen. Ikke minst er det interessant å se den villrådhigen som behersket regjeringen — spørsmålet om den gjorde rett da den 9. april i den årte morgenstund avsto det tyske ultimatum på Victoria Terrasse. Sør-

lig plaget statsminister Nygaardsvold sig med dette spørsmålet, eftersom han så tyskernes krigsterd og lotte savnet av effektiv alliert hjelp. Og det bør ikke statsminister Nygaardsvold bebreides!

De fleste vet at Kongen og regjeringen var en tripp over svenskegrensen. Men de færreste vet hvorledes det gikk til. Herom forteller Koht. Men først forteller han at han på et tidligere tidspunkt hadde innsett muligheten av at Kongen måtte gå over grensen, og han satte sig derfor i telefonsk forbindelse med utenriksminister Günther med forespørsel om Kongen i tilfelle kunde få være en fullt fri mann i Sverige, og spesielt om han fritt kunde få forlate landet igjen. Til dette svarte Günther at spørsmålet måtte forelegges regjeringen, og senere ringte han og sa at den svenske regjering ingen ting kunne lova om det og hadde spurt om. Nu hadde Kongen riktignok ingen lyst til å fare til Sverige. Han se plent nei til en slik tanke, men allikevel kom han dit, etter at han og regjeringen hadde brutt op fra Nyberg-sundet. Om dette forteller da Koht:

Vi trudde at så rett uventende og uforbudd vi hadde kom opp til Drev-als, så var det ingen som visste at vi var der. Men vi fikk snart merke noko anns, og vi grunna mykje på koss det hadde vort kjent. Vi visste at Nasjonal Samling hadde mykje tilheng i Trysil, og der var vel ymse folk som var spioner for tyskerne.

Det fyrste som sette oss i undring, det var et oppringing frå den næraste svenske telefonstasjonen med melding om eit telegram som hadde kom til Kongen. Eg tok imot det i telefonen. Det var på fransk (den svenske telefondama der oppi utmarka kunne

fransk) og det var frå den polske presidenten (som på den tida heldt til i Tours i Frankrike). Han uttala det beste ynka sine for den norske kongen.

Verre var det at tidleg på ettermiddagen tok tyske fly til å koma fram og krysse over oss. Da vart vi redd for ny bombing, vi sprang i bilane våre og kjørte over grensa inn i Sverige. Der var bom for vegene og militær vakt. Men det let oss viljust koma over og tok reint venskapsleg mot oss. Da så fyra var borte, gjorde det ikkje innkast imot å la oss fara tilbake til Noreg. Men såleis var da Kongen om lag ein halv time på svensk grunn. Men så gav han seg neste morgonen på veg over til Gudbrandsdalen, og dit nådde han lukkeleg fram seint på kvelden.

Men det var nok ikke bare Kongen svenskene var redd for å huse. Også den norske utenriksministeren var en mindre velsett gjest. Han kom nemlig tilbake til Sverige og opholdt sig tre dager på Sälen turisthotell, hvorfra han vilde organisere et norsk regjeringakontor i den norske legasjon i Stockholm, hvilket han var uforsiktig nok til å meddele en svensk avis. Og Koht forteller:

Da kom den svenske delegasjonssekretæren greiv Douglas til meg. Da eg tala med han på Hamar, hadde han hørd det for sjøvaagt at den norske regjering kunne få låne krigstilfang frå Sverige på same måten som den finiske regjering hadde fått. Han hadde sagt vi måtte berre seia frå om kva vi trang til. Men no kom han med melding frå utenriksministeren — sin om at Sverige desovvert ikkje hadde råd til å la oss få nokon ting; for det hadde sendt så mykje krigstilfang til Finland så det hadde

ikke mer enn det måtte ha til sine egne forsvar. Etter Douglas hadde sagt dette, sa han endos og ventet med noko anna han skulde ha sagt men som han tvivde sig ved å koma fram med. Da lo eg og sa: «Så skal De vel be meg om å fara heim til Noreg?» Ja, sa Douglas, tydeleg noko letta over at eg såleis la han ordet i munnen og var brudd på det som skulle koma, — utanriksminister Günther bad om at eg ville gjera opphaldet mitt i Sverige så stutt som mogleg. Ja, svarte eg, er ærlig med det som eg skulle gjera i Sverige, og det er ordna med at eg skal kjøre heim straks på ettermiddagen. Men det som eg såleis hadde hørt av Douglas, låg bak den munnlige instruksjon eg gav utanriksråd Bull for vi skildes: «Ligg ikkje på magan for svenskene!»

Det som her er fortalt bør heller ikke bebreides svenskene. De var titrende nervøse i disse dagene, de kunde vente tysk angrep når som helst og de var naturligvis livende redd for å foreta sig noe eller billige noe som kunde gi tyskerne et visst skinn av rett til å overfalle dem. Det var ut fra den samme overfølsomheten at den svenske utenriksministeren også nektet stortingspresident Hambro å tale over svensk kringkasting. Den gang hamret det alle som blev bekjent med nektelsen. I dag kan vi forstå den.

Og Kohts bok hjelper i grunnen på forståelsen uten at forfatteren har blikk for det. Den viser til fulle hvad krig er, men den viser også den dobbelte påkjønning krigen er for et lands regjering som ikke bare må stå mot angrep fra fienden, men også fra sitt eget folk; hvis krigens utviker også skulde bli forbundet med et uopprettelig nederlag.